

SARRERA

Euskadiko Osasun Planak minbiziaren alorrean lortu behar diren askotariko ekintzak eta helburuak planteatzen ditu. Gaixotasun multzo hori da, hain zuzen ere, Euskal Autonomia Erkidegoko (EAE) biztanleriaren lehen heriotza-kausa.¹

Hori dela eta, gogoetarako abiapuntua dira, batetik, sektore arteko ekintza eta, bestetik, minbiziaren sorrerarekin lotura estua duten osasuna sustatzeko eta gaixotasunei aurrea hartzeko jardunak; gero, berariaz zentratuko da gaixotasunak minbizia garatzen duten pertsonengan sortzen dituen arazoetan. Ildo horretan, Euskadiko Onkologia Planak (EOP) onkologia-arretako jardun-esparruak definitzen ditu, betiere Osasun Planean jasotzen diren jardun-elementuak operazionalizatzerara begira.

2013-2020 aldiko Osasun Planak oinarri dituen printzipioen arabera, osasuna sustatzeko sektore arteko estrategiek garrantzi handia dute minbiziari aurre egiteko estrategietan. Sektore arteko estrategia horien bidez lortu nahi da:

- Adin txikikoak alkohola kontsumitzen ez hastea, edo ahalik eta beranduen hastea, alkohola minbiziaren arrisku-faktorea baita.
- Tabakoa erretzeari uztea, gaixotasun kardiobaskularrekin ez ezik, minbiziarekin ere lotzen den arazoa baita (biriketakoa eta maskurikoa, esate baterako).
- Jarduera fisikoa egitea, B hepatitisaren eta giza papilomaren birusaren (HPV) aurkako txertoak hartzea, eguzkiaz babestea eta minbiziari (haren edozein formatan) ahal den heinean aurrea hartzeko oinarritzko bizimodu osasungarriak sustatuko dituzten beste estrategia batzuk bultzatzea.
- Lan-esparruak ingurune seguruak izatea, agente kartzinogenoekiko esposizioa saihestuz.

Hartara, sektore arteko ekintzaren ildotik, erkidegoaren esku-hartzeari dagozkion alderdietan aurrera egin beharko da osasunaren arloko aktiboei laguntzeko —aktibo horiek tokian toki funtsezkoak dira osasuna sustatzeko ekintzetarako eta bizimodu osasungarriko inguruneetarako—. Ildo horretan, Erakunde Sanitario Integratuen lehen mailako arretatik jada egiten diren ekintzak sustatzeak eragin eztabaidea izan dezake —batik bat lehen arretako erizaintzatik egiten diren ekintzak sustatzeak—.

Diagnostiko goiztiarrera zuzendutako estrategia da biztanlerian oinarritzen den ikusmolde horren puntu sendoetako bat. Estrategia horrek hiru baheketa-programa ditu: bularretako minbizia eta kolon eta ondesteko minbizia goiz detektatzeko programak (bi minbizi horiek dira ugarietak eta emaitza bikainak ari dira lortzen) eta zerbixeko minbizia goiz detektatzeko programa.

Sektore arteko ekintza sendotzearen eta osasuna sustatzeko jardunak sendotzearen beharraz harantzago, onkologia-arretan berariaz oinarritutako jardun-estrategien garapena planteatzen du Onkologia Planak. Horretarako, sektore arteko ekintza osatzen duten elkarri lotutako hiru funtsezko elementuren gainean artikulatzen da plana:

- Zuzentasunaren ikuspegitik, kalitateko zerbitzuak eskaintzen dituen **EREDU ASIS-TENTZIAL** batean oinarritzen da, betiere erkidegoaren ikusmoldeetik (osasuna sustatzea) eta ikusmolde prebentibotik, terapeutikotik eta diagnostikotik.

Sistema asistentzialaren erantzun-ahalmenean eta kalitatean aurrera egiteko, Planak garrantzi berezia duten bi gai jorratzen ditu, osasun-sistema osasunaren arloko emaitzarik onenak bermatuko dituen moduan antolatze ahalmenari dagokionez. Horren helburua da:

- A. Minbizia diagnostikatzeko eta tratatzeko denborak murriztea.
- B. Ezohiko samarrak diren minbizien tratamendua metatzea, edo, artatzen diren

kasuen bolumenagatik, emaitza baldintzatuta dagoen minbizi-kasuen tratamendua metatzea.

Era berean, aurrera egin nahi da onkologiako dispositibo asistentzial guztiak ezin hobe baliatzea ahalbidetuko duten antolamendu-ereduak eskaintzeko ahalmenean, baina horrek dispositibo horiei dagozkien erakundeen izaeran eragina izan gabe. **Onkologikoa** izena duen zentroak Osakidetzaren asistentzia-sarean duen integrazio funtzionala areagotuz gero, zentro horrek lotura sendoagoa izango du Osakidetzaren asistentzia-sarearekin, eta Gipuzkoan onkologia-arreta bakarra finkatuko da, Euskadiko onkologia-arretako sistemaren osotasunari eraginkortasunez lagunduko diona. Zalantzarik gabe, minbizia duten pertsonen arreta efektiboa eta segurua eskaintzeko aukera emango diguten **teknologien** babesik gabe, ezinezkoa da minbiziaren alorrean asistentzia-sistema sendoa edukitzea. Etengabe eguneratzea eskatzen duten minbiziaren diagnostikorako eta tratamendurako teknologiak behar dira (3. eranskina). Ildo horretan, Euskadiko Onkologia Planak berrikuntza teknologiko plan baten babesdu eta eta plan hori indartu egin da Amancio Ortega Fundazioaren babesarekin —erradio-terapiarako 5 azeleragailu lineal eta diagnosirako mamografo bat berritzeko aukera emango du—. Dohaintza horri esker, Planaren ibilbidea erraztu da, abiapuntu teknologiko pribilegiatu batetik.

- Planaren beste funtsezko elementuetako bat izango da minbizia duten pertsonen premiak identifikatzeko eta osasunaren arloko emaitzak ebaluatzeko gauza den **INFORMAZIO SISTEMA**.

Bi jardun-ildok mugatzen dute ekintza, epe laburrean eta ertainean. Batetik, Euskadik gaur egun duen minbizi-erregistroa osatuko duen informazio-sistema bat garatu nahi da. Europako erregistro onenetako bat da, inolako zalantzarik gabe, baina historia kliniko elektronikoarekin integratzeko erronkari egin beharko dio aurre; izatez, helburua izango da denbora errealean eskaintzea onkologiako ebaluazio-jardunak egiteko eta erabakiak hartzeko lagungarria izango den informazioa. Garapen horri esker, ikerketa-ildo berriak zabaldu ahal izango dira eta Euskadi, arlo horretan, Europako abangoardian kokatu ahal izango da.

Bestalde, emaitza onak lortzeko gauza izan ezean —eta sistemaren iraunkortasuna arriskuan jar dezaketen sendagaiak **osasun-emaitzen arabera ordaintzeko** ikusmoldetik—, behar-beharrezkoa izango da sistema egokia garatzea, neurtzeko sendagai jakin batek paziente bakoitzari zer osasun-emaitza eskaini ahal izan dizkion. Morbimortalitatearen gaineko eraginkortasunaren emaitzak eta, oro har, sistemaren efizientziaren emaitzak aintzat hartzeaz gain, alderdi emozionalekin eta bizi-kalitateko alderdiekin lotzen diren eta pazienteentzat garrantzi handikoak diren beste emaitza batzuk ere hartuko dira aintzat. Emaitza horiek emaitzetan oinarritzen den finantzaketarako erreferentzia izango dira.

- Azken urteotan, aurrerapen teknologikoen eskutik eta, batik bat, genomikaren eskutik, sortu da **DOITASUNEKO MEDIKUNTZA PERTSONALIZATUA** (DMP) edo medikuntza genomikoa. Pertsonen norberaren ezaugarrien arabera eta gaixotasunaren arabera tratamendu indibidualizatuak eskaintzeko gauza den osasun-sistema baten ondorioa da doitasuneko medikuntza pertsonalizatua. Onkologiaren kasuan, eta pertsona batek duen minbiziaren ezaugarri molekularren arabera, pazientearen ezaugarrietara hobe egokitzen den tratamendua eskaini ahal izango da.

Doitasuneko medikuntza garatzearekin batera, garatu beharko dira lehentxeago aditzera emandako bi jardun-ardatzak.

Osasun-sistema eraginkor baten betebeharrerako bat da, batetik, minbizien diagnostiko molekularretan aurrera egitea eta, bestetik, minbizi motaren arabera, minbizia duen pertsonaren inguruabarretara hobe egokitzen den tratamendua eskaintzea. Ezinbestekoa izango da alor horretan urrats irmoak egitea eta, aldi berean, modu iraunkorrean aurrera egitea; horretarako, modu orekatuan antolatu beharko dira dispositiboak, eta profil profesional berriak garatu beharko dira. Osakidetzaren osotasunerako antolamendu-testuinguru homogeen baten barruan, aztertu beharko dira eskura dauden ebidentziak eta esku-hartzeen kostua eta eraginkortasuna; gero, bidezko erabakiak hartu ostean, zabaldu beharko da zerbitzu eskaintza eta ziurtatu beharko da doitasuneko medikuntza baliatzeko irizpideak betetzen direla.

Aurrekoa osatzeko, aukera paregabetzat jo daiteke jardun-ardatz horietan oinarritzen den **Ikerketako eta Berrikuntzako** estrategia bat zabaltea, betiere Euskadiko enpresa teknologikoei —RIS-3 strategiaren arabera— minbiziaren diagnostikorako eta tratamendurako tresna berriak garatzen lagunduko dien osasun-sistema baten testuinguruan. Horretarako, asistentzia-dispositiboen arteko sinergiak baliatu beharko dira eta ikerketa-gaitasunak hobetu beharko dira; era berean, ezagutza gehitzea eta, aldi berean, minbizia duten pertsonen ordezko tratamenduak eskaintzea ahalbidetuko duten saiakuntza klinikoak Euskadira erakartzeko ahalmena hobetu beharko da.

Sinergiak eta ahalmenak baliatzeko ildo horretatik bertatik, Euskadiko osasun-sistema eta industria- eta teknologia-ehuna hurbilduko dituzten lotune berriak finkatu beharko dira.

Horregatik guztiagatik, Onkologia Plan honen **funtsa** minbizia duen **pertsonaren** premia dira, pertsona bakoitzari bere premia zehaztetan oinarritutako arreta eskaintzeko aukera emango baitu. **Minbizia duten pertsonentzako Plana da, pertsona horien premia fisikoetan eta emozionaletan oinarrituko da.** Planak garrantzia ematen dio **onkologia-arretaren humanizazioari** eta **elementu zentral** horren inguruan zabalitzen dira jardun-ardatz hauen inguruan esku hartzeko estrategiak:

1. Sektore arteko ekintza
2. Asistentzia-eredua
3. Informazio-sistemak
4. Doitasuneko medikuntza
5. Ikerketa eta berrikuntza

Azken finean, hurrengo orrialdeetan zehaztuko den planteamendu estrategikoa minbizia duen pertsonaren premietan oinarritzen da eta oinarri horretatik sortzen dira Planaren jardun-ardatzak eta helburuak.